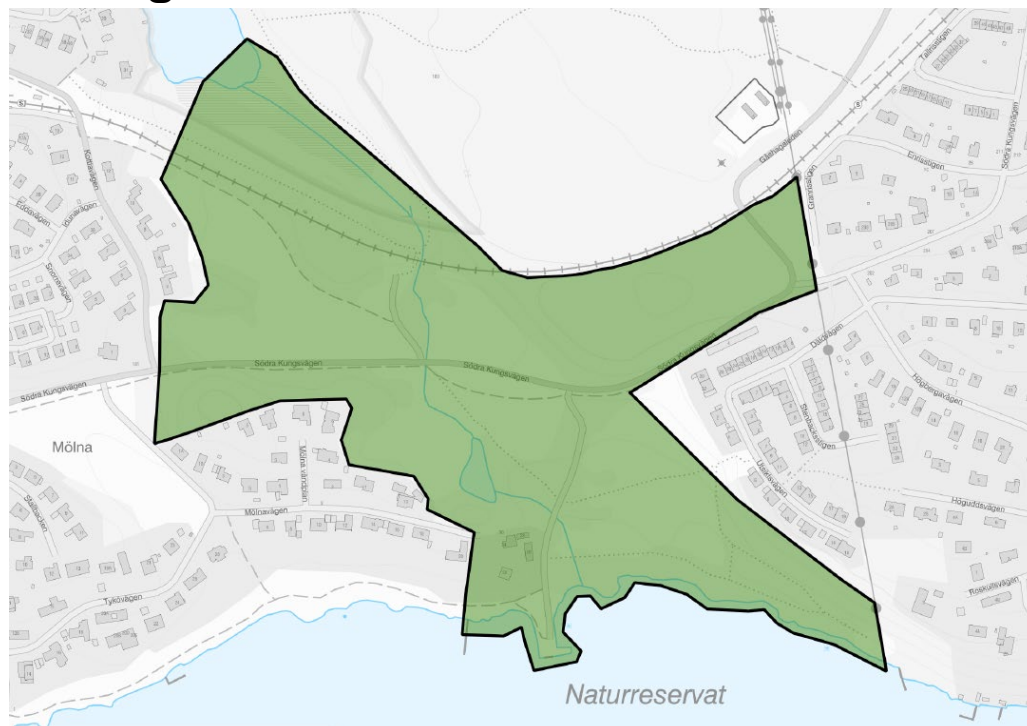

Mölna gård och ådal

Bakgrund

Mölna gård är känd sedan 1500-talet men har sannolikt ursprung från medeltiden. Så länge har kvarnverksamhet bedrivits i sluttningen längs Mölnaån som liksom gården bör ha fått namn av kvarnen. Gården ligger på en höjd ovanför åns utflöde i Saltsjön. Här var förr en strid ström som gav den vattenkraft som var nödvändig för en aktiv kvarndrift. Kvarnverksamheten har bedrivits längs en längre sträcka uppe i sluttningen ovanför gården och finns dokumenterad från åtminstone 1600-talets senare del till 1870-talet slut.

Kulturlandskapet vid Mölna gård i sluttningen mot sundet.

Beskrivning av området

Mölna gård ligger på en markerad förhöjning ovanför Mölnaåns utflöde i Halvkakssundet. En murad stödmur ramar in tomten med paviljongen ovanför strandpromenaden. Blommande buskar och träd inramar den gula putsade paviljongen utförd i italiensk klassicism 1877. Detta är den mest välbevarade äldre byggnaden på Mölna och den har ett exponerat läge ut mot sundet.

Paviljongen nedanför Mölna gård.

Något längre in ligger faluröda gårdsbyggnader som i dag består av den klocktornsbeprydda huvudbyggnaden från 1810-talet, den återuppförda flygeln samt den modernistiska ateljén från 1969. Stora hamlade ädellövträd omger Mölnas gårdsbebyggelse i sluttningen mot sundet. Ner mot gården går även en gångväg kantad av ädellövträd som en allé.

Mölna gård sedd från nordost.

Det största eklandskapet på hela södra Lidingö breder ut sig på Mölna ängar ovanför gården. Det karaktäriseras av öppna dalstråk mellan sluttningar av bergskränen med många inslag av högvuxna ekar i dungar eller som solitärträd bland berg i dagen. Hela området har karaktären av ett gammalt ängs- och haglandskap och har ingått i inägorna på Mölna. Det övergår mot norr i en mer koncentrerad löv- och blandskogsbygd kring Mölnaån och Kottlasjöns södra strand. Södra Kungsvägen skär

numera på tvärs genom området. Ett stycke ovanför Södra Kungsvägen finns även Lidingöbanans välbevarade järnvägsbro i sten från 1914. Ekshagslandskapet är en av södra Lidingös mest karaktärsfulla miljöer där natur- och kulturvärden samspelar i helhetsupplevelsen. Här ringlar smala gångvägar fram som används av många.

Norr om Mölna gård genomkorsas Mölna ängar med ekshagslandskapet av Södra Kungsvägen.

Mot söder inramar ekshagslandskapet dalgången ner mot Mölna gård. Den numera mycket smala ådalgången är i dag närmast en bäck som kantas av lövträd och buskage. Den lilla industrimiljön med lämningarna av flera hundra års kvarnhantering döljs i grönskan längs ån. Kvarndriften med medeltida anor avslutades i och med att den sista kvarnbyggnaden revs 1943. Här finns rikliga lämningar i form av kvarngrunder, damm, kvarnhjulsränna samt rester av dämmen och stenskoningar.

Allén av ädellövträd vid Mölna gård.

Strandpromenaden nedanför gården bär stark prägel av den maritima miljön kring Mölna brygga med murad strandskoning och stenbrygga, en nutida stor träbrygga

och en liten upplagd stenpir. Mölna brygga har under flera hundra år varit gårdens och kvarndriftens lastplats. Under 1800-talets senare del fick bryggan en ny roll som knutpunkt i sommartrafiken mellan Stockholm och sommarvillorna vid Kottlasjön och Stockbysjön.

Vy från Mölna brygga längs strandpromenaden mot piren och den klassicistiska paviljongen på Mölna gård.

Sammanfattande värdering

I det småskaliga Mölna förenas natur- och kulturvärden i en finstämd helhetsupplevelse. Här finns kvarvarande delar av en enklare liten högreståndsmiljö, dels stora inslag av gårdens gamla inägor i ängs- och hagmarkslandskapet kring dalgången, dels också industrihistoriska rester av den omfattande kvarndrift som gården bedrivit i Mölnaåns dalgång. Mölna brygga är också en av Lidingös små maritima miljöer med höga kulturvärden, starkt förankrad i gårdens sjöfart, kvarndriftens fraktfart och ångbåtstrafikens betydelse för Lidingö som sommarö.

Mölna gård och ådal utgör en särskilt värdefull kulturmiljö och är uppmärksammas som kulturhistoriskt värdefull miljö i "Lidingö – Kulturhistoriska miljöer" (Stockholms Länsmuseum, 1990).

Området berörs av riksintresse för kulturmiljövård (Stockholms farled och inlopp mot Stockholm).

Karaktärsdrag

- Sammansatt kulturmiljö med rester av industri - och jordbruksverksamhet.
- Mycket god landskapsanpassning till den kuperade skärgårdsterrängen.
- Ekshagslandskapet på Mölna ängar kring ådalgången och mellan gården och Kottlasjön med högvuxna ekar som dungar eller som solitärträd, gårdens gamla inägor, smala gångvägar och Lidingöbanans murade tågbro från 1914.

- Mölnaåns dalgång med industrihistoriska rester i form av kvarngrunder, damm, kvarnhjulsränna, dämmen och stenskoningar.
- Mölna brygga och strandpromenad.
- Mölna gårdstomt med huvudbyggnad, paviljong, ateljé, hamlade gamla ädellövträd, allé och planteringar.

Råd och rekommendationer

Syftet med råd och rekommendationer är att de ska ge inspiration och vägledning kring hur fastighetsägare kan tänka kring förvaltningen av sin fastighet för att de värden som karakteriserar området ska bevaras. De är också ett stöd vid handläggning av bygglovs- och planärenden för staden. De råd och rekommendationer som ges är inte juridiskt bindande.

Förutom vad som anges i Lidingös kulturmiljöprogram Del 1 gällande vård och underhåll av byggnader ges följande råd:

- Kulturmiljö med rester av industri -och jordbruksverksamhet såsom kvarngrunder, damm, kvarnhjulsränna, dämmen och stenskoningar runt Mölna gård bör bevaras.
- Byggnaderna vid Mölna gård bör bevaras. Byggnadernas ursprungliga arkitektoniska uttryck bör vårdas och underhållas med väl anpassade material och metoder för att säkerställa att gårdens kulturhistoriska värden består.
- Eventuella nya tillägg bör utföras med hänsyn till den ursprungliga miljön.
- Kulturmiljön är känslig för tillägg. Om ny bebyggelse ska läggas till i den befintliga miljön ska den ta stor hänsyn till omgivande bebyggelse vad gäller placering, skala och volymverkan.
- Äldre träd såsom ädellövträden och träd i alléer vid Mölna gårdstomt samt de karaktäristiska ekarna på Mölna ängar bör inte fällas om det inte är nödvändigt av naturvårdsskäl. Träd som måste tas ned bör ersättas.
- Gårdens gamla inägor, smala gångvägar och Lidingöbanans murade tågbro är viktiga inslag i miljön och bör bevaras.
- Mölna brygga och strandpromenad bör bevaras och underhållas med väl anpassade material och metoder.
- Stora markarbeten i form av sprängning, fyllning och schaktning bör i möjligaste mån undvikas.